

Önértzet

Régóta pislogok az önértzetünk felé, aminek a természetrajza a társadalommal együtt változik. Megfigyeltem már, hogy az önértzet csatornáit néha olyan bő vízzel locsolják a közöny termőföldjét, hogy onnan dús növényzet, jó termés szökken szárba.

Azt is éreztem már, ha az önértzet kellő időben injekciózza a tévedést, az alaptalan véleményt, a gyávaságot, akkor az gyógyító hatású. Kezelheti az elvtelenséget, a gyöngé akaratot, a rossz előítéletet, ambíciót adhat és erőt kölcsönözhet tévedéseink elviseléséhez. De egymagában ez sem csodaszer, mint ahogy az ilyenféle dolgok önmagukban csak egyféle orvosságok.

Közösen nyomozok. Padala Pál Gyulánéval, Önértzet-ügyben együtt járjuk a tapasztalat lépcsőházát. En kérdezem, ő pedig engem faggat. Hamar megüti a fülem egy kiszólása. Hirtelen úgy érzem, jó nyomot fedeztünk fel.

— Az emberek beszélnek, sokat fecsegnek egymásközt. Nem félnek, csak bizonyos dolgoknál bátoratlanok.

— Hol és milyen kérdésekben, mert ez minősíti az egész véleményünket — szölok közbe.

— Mindenkinél meg kell adni a tiszteletet. En is mindig megadtam. Kérdezze csak kollegámat, vagy érdeklődjön ismerőseimtől, barátoktól. De a véleményem is megmondtam, ha úgy érzem, valamiért szólni kell. Azt tartom tisztességesnek és bármilyen ügyet az visz csak előre, ha leülünk azzal a jelleggel, hogy beszéljük meg a dolgokat. Ha kellett, még az igazgatóhoz is bementem a brigá-

dom ügyében. Abban a világban élünk, ahol mindenki elmondhatja a problémáját. Miért fájjon a fejem, ha valamiért szölok, amiben úgy érzem, igazam van? Ha elvégzem a munkámat tisztességgel, soha nem érhet baj. De azt hiszem és ez mindig engem igazolt, mindjárt meg kell mondania az embernek a véleményét. Csak ne sértően.

— Ezt tapasztalja mindenkinél?

Csend telepszik közénk. Az ablakon érkező nap sugarai ilyenkor ősszel, a déli órákban a gondolatot is elálmosítják. De a csendet nem a napfény szülte. Nehéz általánosítani és jól tudom az egyéni élethelyzeteket sem lehet egykönnyen bemérni. De végül is a kendergyár fonónoje hamar elkészül a válasszal.

— Úgy hiszem két véglet van. Az egyik; amikor az illetők mindig hallgatnak. Ez a fajta ember úgy gondolkodik, nem mondom el véleményemet, mert az úgysem segít. Gondolatai között az is ott található, akkor kiutál a főnököm. A másik végletet a szemtelenség nem érény, nem téveszthető össze az önértzettel. Példát is mondok erre. Egyik kolleganóm, fiatal lány azt mondta legutóbb a művezetőjének: „Hanyagoljon már engem.” Pedig a főnökének igaza volt, csak azért szölt, hogy ne sétáljon annyit, dolgozzon is valamit a pénzéért.

— Könnyen meg lehet sérteni az embereket?

— Ha mint brigádvezető, csipőre tett kézzel mondanám az utasításokat, biztos elküldenének a munkatársak. És igazuk van.

— Tudom, nem mindenki ilyen, erről a fiatal lakatos sokat gyözködött. Csak „a néhányak” sem számítható fel semmilyen alibi.

Milyen magasságon álljon a mérce, hol az ingerküszöb és a felső határ? Az egyéni vérmérséklet, természet, vagy egy-egy csoport, kis közösség feszíti az önértzet vitortávasznát, ami a jelzőhatár is. A kifinomult idegrendszerű egyén magánügye vagy a társadalom mértékével számoltartott kérdés az, hogy ki mennyire önértzes, önértzes-e egyáltalán. Úgy gondolom, nem magánügy és a szegedi kendergyár pártbizottsága titkáranak, Gyulay Zoltánnak szavai jutnak eszembe, a meditációk során.

— Az üzemi és a pártdemokrácia megvalósulása az emberek kezdeményezésén múlik. Úgy érzem, a fiatalok nem elég kezdeményezők. Nem eléggé önértzesek mindenben és mindenkor. Ez is nyitja e nagyon fontos kérdéseknek.

Míg jelenleg a nemzetközi munkamegosztás elsősorban a különböző típusú gépek gyártásával, esetleg azok méreteinek módosításával foglalkozik, a jövőben a nemzetközi munkamegosztás súlypontja az egységes alkatrészek, motorok, adapterek gyártására tevődik át, ami a termelés nagyobb hatásfokát biztosítja. Ennek előfeltétele a gyártási ágazatok egységesítése, tipizálása és szabványosítása.

Elsőrendű fontosságú a traktor- és mezőgazdasági gépgyártás nemzetközi szakosítása, melynek során az univerzális traktor- és mezőgazdasági gépgyártó vállalatoknak fokozatosan szakosított üzemekké kell alakulniuk, ahol a gyártást kooperációs szerződések alapján szállított egységes alkatrészek összeszerelésével végzik. S végül az is fontos cél, hogy új, szakosított vállalatok létesüljenek, amelyek igen fejlett berendezésekkel lennének felszerelve, s ezek gyártanak az egységes konstrukciójú alkatrészeket és adaptereket.

lenne. En az önértzetem azért is gondolkodom már sokszor, mert nagyon furcsa. Legalábbis, ahogy megnyilvánul. Az öltözöben vagy a folyosón munka után beszélgetünk, mindig azt érzem, nagyon önértzesek az emberek. Ekkor kiöntik lelküket, minden kis sérelmüket szóvá teszik. Hangosan. Amikor valamilyen fórumon, ahol sokan vannak, el kellene ismételni a valódi vagy képzelt sérelmüket, nagyon kevesen nyújtják a kezüket. Pedig azt nem lehet mondani, hogy valaki is ne ismerné jogait.

Tóth Tibor néhány gondolattal megtoldja Padala Pál Gyuláné véleményét. A tinédzseres és a hűszerekes világról beszél a KISZ-titkár, ő maga is ehhez a korosztályhoz tartozik, hisz huszonöt éves.

— Önértzesebbek is lehetnének a fiatalok. A lehetőség megvan erre.

Hosszú történetek következnek. Nagy hajú, izmos gyerekekről, akik néha úgy összehúzzák magukat, összeszorítják szájukat, mintha életük a hallgatásuktól függne. Nem közönyösek, nem cinikusak, mert beszélnek. Csak egymás között szölnak arról, mi a véleményük közös életükről.

Hallgatásuk miatt azonban a KISZ-gyűlések ritkán sikerülnek, s legutóbb az ifjúági parlament sem úgy fejeződött be, ahogy a KISZ-vezetőség várta.

— Csak semleges dolgokról szölnak, pedig más is volt a tarsolyukban — mondja Tóth Tibor.

A miértnek számtalan oka lehet, a KISZ-titkár is mond egyet-kettőt. Például, hogy valaki attól tart, véleményét észrevételezi majd a műhelyfőnök, művezető, ha az neki kellemetlen, Esetleg úgy, hogy nehezebb munkát ad, amivel kevesebbet lehet keresni.

A képzeletbeli mérleg egyik serpenyőjében néhány fillér, a másikban az elhallgatott gondolat. Hogy is mondta Tóth Tibor? „Valahogy teljen el a nyolc óra. Így gondolkoznak néhányan”.

— Csak semleges dolgokról szölnak, pedig más is volt a tarsolyukban — mondja Tóth Tibor.

A képzelt mérleg egyik serpenyőjében néhány fillér, a másikban az elhallgatott gondolat. Hogy is mondta Tóth Tibor? „Valahogy teljen el a nyolc óra. Így gondolkoznak néhányan”.

Tudom, nem mindenki ilyen, erről a fiatal lakatos sokat gyözködött. Csak „a néhányak” sem számítható fel semmilyen alibi.

Milyen magasságon álljon a mérce, hol az ingerküszöb és a felső határ? Az egyéni vérmérséklet, természet, vagy egy-egy csoport, kis közösség feszíti az önértzet vitortávasznát, ami a jelzőhatár is. A kifinomult idegrendszerű egyén magánügye vagy a társadalom mértékével számoltartott kérdés az, hogy ki mennyire önértzes, önértzes-e egyáltalán. Úgy gondolom, nem magánügy és a szegedi kendergyár pártbizottsága titkáranak, Gyulay Zoltánnak szavai jutnak eszembe, a meditációk során.

— Az üzemi és a pártdemokrácia megvalósulása az emberek kezdeményezésén múlik. Úgy érzem, a fiatalok nem elég kezdeményezők. Nem eléggé önértzesek mindenben és mindenkor. Ez is nyitja e nagyon fontos kérdéseknek.

Míg jelenleg a nemzetközi munkamegosztás elsősorban a különböző típusú gépek gyártásával, esetleg azok méreteinek módosításával foglalkozik, a jövőben a nemzetközi munkamegosztás súlypontja az egységes alkatrészek, motorok, adapterek gyártására tevődik át, ami a termelés nagyobb hatásfokát biztosítja. Ennek előfeltétele a gyártási ágazatok egységesítése, tipizálása és szabványosítása.

Elsőrendű fontosságú a traktor- és mezőgazdasági gépgyártás nemzetközi szakosítása, melynek során az univerzális traktor- és mezőgazdasági gépgyártó vállalatoknak fokozatosan szakosított üzemekké kell alakulniuk, ahol a gyártást kooperációs szerződések alapján szállított egységes alkatrészek összeszerelésével végzik. S végül az is fontos cél, hogy új, szakosított vállalatok létesüljenek, amelyek igen fejlett berendezésekkel lennének felszerelve, s ezek gyártanak az egységes konstrukciójú alkatrészeket és adaptereket.

Simokovich Rókus Szegeden

Az olvasó bizonyára sohasem hallotta ezt a nevet. En sem régóta ismerem, s mostanáig csak azt tudtam róla, hogy a vajdasági magyar tudomány, irodalom, művészet központi folyóiratának, a *Híd*-nak egykori szerkesztője volt, és Horthyék végezték ki.

Most már azt is tudom, hogy Kishegyesen született 1905. november 27-én, népes és szegény hivatalnokcsaládban. Onnan hamar Palicsra költöztek, itt járt elemibe, s árult újságot a fűdővendégeknek, képeslapot és vizet a vasútállomás átutazóinak, hogy enyhítsen családjá nyomorán. Középsikolába nem járhatott, és csonttuberkulózis meg balesetből eredő bokatorése miatt csak olyan szakmát tanulhatott, amelyet ülvé végezhet. A könyvekhez való vonzódása révén lett könyvkötő, előbb kispapornál, majd szabadkai nyomdákban. A szabadkai nyomdászok szakszervezetében vált a munkásszolgálat elkötelezett hívévé és harcosává.

Nem tudjuk, kinek a javaslatára vagy közbenjárására, de *Szegedre jött, hogy beteg lábát megoperáltassa*. Az ingyenes kórházi kezeléshez szükséges itteni erkölcsi bizonyítványból tudjuk, hogy 1927. november 8-án költözött a *Szentháromság utca* (ma *Hunyadi János sugárút*) 9. sz. alá, és 1928 elején vették föl a városi kórház sebészeti osztályára. A sorq furcsa írónája, hogy az erkölcsi bizonyítványt, mely igazolta, hogy „politikailag megbízható” ugyanaz a Buócz Béla írta alá, még mint szegedi rendőr főtanácsos, aki 1941-ben, amikor Simokovich Rókust Szabadkán fölakasztották, szabadkai kapitányhelyettes volt!

Ezekben az években Simokovich naplót vezetett. Ebben maradt fenn 1928. május 13-án az egyik ápolónőhöz, bizonyos Tonsikához (nyilván Antónia beceneve volt ez) írott búcsúverse. Gyöngyéd érzelmi szálak fűtétek Simokovichot a nővérhez, akireh még két év múlva is leveleket küldött Szegedre. A versből csak az első szakaszt idézem:

*Ma még láthatlak mosolyogni,
Ma még mondhatok mesét
[neked,
Ma még hívhatlak, ma még
[jöhetsz,
De holnap? — Holnap már
[megyek.*

Első versét 1926. június 3-án írta Palicson. Több verse után Szegeden 1927. november 17-én született *Egy lépcső előtt ködök* című verse. Ennek utolsó szakaszát iktatom ide:

*Nincs már nehézség, nincs
[teher,
Csak az fáj, ha a lelkembe
[látnak,
Takarjatos be, oh, hogy ne
[legyek
Szeme, tükre a világnak.*

Utolsó szegedi verse 1928. július 4-én kelt: *Titok* a címe. Második, befejező strófája:

Jevgenyij Vinokurov

A katona

Messze hagyva árokpárti fákat,
hosszú, hosszú, hosszú falvakat,
ment döbögva, ment a gyalogszázad,
Nagy csizmákra fehér por tapadt.
Nóta harsant, hetyke, messzehangzó.
Egy apró kis katona loholt
leghátul, mint fűre sereghajtó.
Ment a porban. Közkatona volt.
Hátán géppuskapajzs, ahogy illik,
kenyérzsákja húzta oldalán.
A lehangosabban fújta mindig.
Arcáról verejték csordogált
sok patakban.

Régen volt, de régen!
Poros út... delelő nap nyilaz...
Régen volt. Most csak azért idézem,
mert én voltam az.

Rab Zsuzsa fordítása

*Bizzad a sorsod a véletlenre,
Légy inkább százsor
[bizonytalan,
Mintsem egyetlenszer boldog,
[biztos,
S attól kezdve örök
[boldogtalan.*

Betegségéből, kilátástalan életéből érthető ez a borúlátó, szomorú verssorok. Később a kulturális és politikai tevékenységben megtalálta élete célját, értelmét.

A műtét szörnyű fájdalommal járt. Törött sípcsontját négy centiméterrel megnyújtották, de így is egyik lába rövidebb lett, egész életében sántított. Ez később nagy hátrányt jelentett számára az illegális munkában is: „különös ismertetőjele” lett, könnyen fölismertették.

A műtétet és valószínűleg egész ingyenes kezelését dr. *Machánszky László* (1879—1929) kórházi sebész főorvosnak köszönhette. Két év múlva, orvosa halálhírét véve jegyezte föl naplójában: „Most hallom éppen, hogy dr. Machánszky László sebészfőorvos öngyilkos lett, meghalt szegény. Ó volt az, aki megoperálta a lábamat, és akinek oly sokan köszönhetik meg mások is életüket és épségüket.”

Ugyancsak a naplóban olvasuk:

„1928. július 3-án jöttem ki a szegedi kórház sebészeti osztályának 7., illetve 6. számú szobájából. Itt egy új korszaka kezdődik életemnek. Ugyane hónap 11-én áttesznek a szerb határon Horgosnál...”

A szabadkai Vasúti Nyomdában kapott munkát, és ismét bekapcsolódott a munkásszolgálatba; előbb csak a szakszervezet, később az illegális kommunista párt tevékenységébe is. Irodalmi hajlamai révén kerül kapcsolatba a szabadkai *Népszavú*-val, majd a *Híd*-dal. Versei először a helyi polgári újság, a *Hírlap* 1929. április 7-i számában jelennek meg.

A *Híd* 1934 májusában indult Szabadkán, ifjúsági folyóiratként. A baloldali ifjúság fokozatosan a maga szócsovévé változtatta, majd étvette a szerkesztését is. Így 1936 májusától szerkesztője *Simokovich Rókus* volt; a szerkesztőség új címe is az ő szerény lakása a szabadkai Parčić u. 39. alatt. A folyóirat az ő kezében a *valóságföltáró szociográfia és a bátor anifaszista publicisztika orgánusává* vált. Ő mag is írt Sántha és Sánta Péter álnéven mind a két műfajban értékes cikkeket.

1937-ben a *Híd* új főszerkesztője Simokovich Rókus gyermekkori barátja, mozgalmi tanítványa, Mayer Ottmár lett. De segítőitára mindvégig, a *Híd* betiltatásáig, 1940 végéig, megmaradt Simokovich. Attól kezdve, különösen pedig az 1941. áprilisi uralomváltozás után, illegális kiadványokban tudták csak nézeteiket kifejteni. Ezek írásában és sokszorosításában vett részt Simokovich és élettársa, Balázsevics Viktória is. *Ezért kellett 1941 augusztusa után bújdosniuk, ezért fogták el október 20-án, ezért ítélték halálra november 17-én 24 társával egyetemben*. Közülük kilencnek ítéletét 15 évi, egy nőét 10 évi fegyházra változtatták, a többi másnap, november 18-án a szabadkai 6. honvéd laktanya udvarán kivégezték.

Simokovich Rókus 17. rendű vadlóttról az ítélet ezt mondta: „Mint a kommunista párt technikus és havi díjazásban részesülő tagja Mayer Ottmár megbízása folytán a szövetségesein felül röpiratokat készített, sokszorosított, terjesztett, és a párt iratárát rejtgette.”

A barát és harcos társa, a *Híd* másik szerkesztője, Mayer Ottmár volt az elsőrendű vádlott. A 10. rendű pedig a szegedi születésű Schwab Miklós, aki ugyancsak költőként, íróként tette nevért ismertté. *Életüket egyszerre fejezték be.*

PÉTER LÁSZLÓ